

ZABRANA PRIJEBOJA U ODNOSIMA DIONIČARA I DIONIČKOG DRUŠTVA

Jelena Tadić Cegnar, mag. iur.*

UDK: 347.431.5:347.72.031(497.5)

347.431.5:347.72.033(497.5)

DOI: 10.3935/zpfz.76.1.5

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: ožujak 2026.

U radu se analizira institut zabrane prijeboja tražbine člana društva s tražbinom društva po osnovi uplate temeljnog kapitala, uređen člankom 216. Zakona o trgovačkim društvima. Odredbom čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a propisano je da nije dopušten prijeboj s tražbinom društva na temelju odredbi čl. 212. ZTD-a (Glavna obveza dioničara) i čl. 215. ZTD-a (Plaćanje obveze prednika). Jezična nedorečenost predmetne odredbe kao i okolnost da predmetnom odredbom izrijekom nisu jasno određeni adresati zabrane otvaraju niz pitanja koja duboko zadiru u samu srž ključnih statusnopravnih obilježja dioničkog društva, utemeljenih na načelima unosa i održavanja kapitala. Stoga se u radu pristupa jezičnom i teleološkom tumačenju zakonske odredbe. Oba tumačenja vode do zaključka da je adresat zakonske zabrane prijeboja isključivo dioničar, odnosno prednik dioničara koji je iz društva isključen zbog neplaćanja uloga. Zatim rad analizira pretpostavke pod kojima izjava o prijeboju koju daje dioničko društvo ne podliježe zakonskoj zabrani. Posebice se ističe da je ključna pretpostavka za ocjenu dopustivosti jednostranog prijeboja od strane dioničkog društva da tražbina dioničara vrijednosno odgovara nominalnom iznosu tražbine društva na uplatu uloga. Dodatno, rad naglašava da zakonska zabrana jednostranog prijeboja ne isključuje mogućnost ugovornog prijeboja jer stranke takvu mogućnost mogu temeljiti na načelu slobode uređivanja obveznih odnosa.

Ključne riječi: zabrana prijeboja, dioničar, dioničko društvo, načelo unosa i održavanja kapitala

* Jelena Tadić, mag. iur., asistentica Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Trg J. F. Kennedyja 6, 10 000 Zagreb; jtadicceg@net.efzg.hr;
ORCID ID: orcid.org/0009-0002-1245-0095

1. UVOD

Prijetoj je način prestanka obveza do kojeg dolazi međusobnim obračunavanjem potraživanja dužnika prema vjerovniku s protupotraživanjem koje vjerovnik ima prema dužniku.¹ Odredbama čl. 195. do čl. 202. Zakona o obveznim odnosima (dalje u tekstu: ZOO)² reguliran je samo institut jednostranog prijetoja. Uz ispunjenje pretpostavki prijetoja (uzajamnost, istovrsnost, dospjelost i utuživost) prijetoj nastaje izjavom o prijetoju³, pri čemu se smatra da je učinak prijetoja nastao kad su se ispunile pretpostavke prijetoja.⁴ Radi se, dakle, o vrsti preobražajnog prava kompenzanta (osobe koja izjavljuje prijetoj) koji davanjem jednostrane izjave o prijetoju podmiruje obvezu prema kompenzatu (osobi kojoj je prijetoj izjavljen) i namiruje kompenzativu tražbinu.⁵ Prijetoj stoga predstavlja brz, jednostavan i poslovno učinkovit način prestanka uzajamnih potraživanja. Ocijeni li, međutim, zakonodavac da je zbog postojanja posebnih interesa jedne od strana prednost potrebno dati ispunjenju obveze, propisat će da određena tražbina ne može prestati prijetojem.⁶

¹ Grbin, I., *Prijetoj (kompenzacija)*, Hrvatska pravna revija, veljača 2002., str. 71; Klarić, P.; Vedriš, M., *Građansko pravo*, 16. izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2014., str. 485; Šimunović, L., *Prijetoj*, Informator, Zagreb, 2020., str. 15; Petrović, D., *Prestanak obaveza – prijetoj (kompenzacija)*, Naša zakonitost, vol. XLII, br. 9-10, Zagreb, 1988., str. 1109; Vizner, B., *Komentar Zakona o obveznim (obligacionim) odnosima*, Zagreb, 1978., str. 1235.

² Narodne novine, br. 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018, 126/2021, 114/2022, 156/2022, 145/2023, 155/2023.

³ U hrvatskom pravu dopušteno je i davanje tzv. anticipirajuće izjave o prijetoju prije nego li se ispune pretpostavke prijetoja. Više o tome, vidi: Šimunović, *op. cit.* u bilj. 1, str. 161, 162.

⁴ Čl. 196. ZOO-a. Hoće li prijetojem doći do potpunog ili djelomičnog prestanka tražbina ovisi o visini tražbina koje se prebijaju. Radi li se o tražbinama iste visine, dolazi do njihova potpunog prestanka. Radi li se o tražbinama različite visine, onda prijetojem dolazi do prestanka po visini manje tražbine, dok druga tražbina prestaje u visini prebijene tražbine. Vidi: Klarić *et al.*, *op. cit.* u bilj. 1, str. 485; Šimunović, *op. cit.* u bilj. 1, str. 167.

⁵ Više o ulozi i funkciji prijetoja, vidi: Šimunović, *op. cit.* u bilj. 1, str. 21 – 23.

⁶ Tako je odredbom čl. 200. ZOO-a (*Slučajevi kad je prijetoj isključen*) propisano da prijetojem ne može prestati: (1) tražbina koja se ne može zaplijeniti; (2) tražbina stvari ili vrijednosti koje su dužniku bile dane na čuvanje ili posudbu, ili koje je dužnik uzeo bespravno ili ih bespravno zadržao; (3) tražbina nastala namjernim prouzročenjem štete; (4) tražbina naknade štete nanosene oštećenjem zdravlja ili prouzročenjem smrti; te (5) tražbina koja potječe iz zakonske obveze uzdržavanja.

U radu se, kao jedan od primjera zakonskog isključenja prijeloja, analizira odredba čl. 216. st. 1. (2. reč.) Zakona o trgovačkim društvima (dalje u tekstu: ZTD).⁷ Predmetnom je odredbom, na razini prisilnog propisa, propisano da nije dopušten prijeloj s tražbinom društva na temelju odredbi čl. 212. ZTD-a (*Glavna obveza dioničara*) i čl. 215. ZTD-a (*Plaćanje obveze prednika*). Načelna nedorečenost odredbe čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a, a u prvom redu okolnost da njome nisu jasno određeni adresati same zabrane, otvara mnogobrojna pitanja koja duboko zadiru u samu srž ključnih statusnopravnih obilježja dioničkog društva.

U radu se najprije daje sažet prikaz načela unosa i održavanja kapitala (2.). Spomenuta načela čine normativnu osnovu ključnu za ispravno razumijevanje temeljnih obilježja dioničkog društva kao društva kapitala. Analiza je potom usmjerena na određivanje adresata zabrane prijeloja iz odredbe čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a. Zabrana prijeloja od strane dioničara (3.) pritom se analizira na razini gramatičkog (3.1.), a potom i teleološkog tumačenja (3.2.).

U trećem i središnjem dijelu rada analiziraju se pretpostavke pod kojima izjava o prijeloju koju daje dioničko društvo ne podliježe zakonskoj zabrani (4.). Posebna pozornost posvećena je kriteriju pune vrijednosti tražbine dioničara, koji se analizira pozivom na statusnopravna ograničenja koja proizlaze upravo iz načela unosa i održavanja kapitala. Polazeći od materijalnopravnih pretpostavki prijeloja u hrvatskom pravu, osobito se analizira pitanje dospelosti tražbine dioničara. Konačno, analizira se pitanje mogu li se dioničar i društvo sporazumjeti o prebijanju svojih suprotstavljenih tražbina ili odredba čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a zabranjuje ugovorni prijeloj.

2. NAČELA UNOSA I ODRŽAVANJA KAPITALA

Temeljni kapital vjerovnicima ne pruža sigurnost da će svoje tražbine moći namiriti od društva.⁸ Zakonodavac, međutim, osobito skrbi o tome da se u društvo unese vrijednosno isti iznos koji je u sudskom registru iskazan kao iznos temeljnog kapitala. Istodobno se posebnim pravilima nastoji osigurati da

Za ostale slučajeve zakonskog isključenja prijeloja u hrvatskom pravu, vidi: Šimunović, *op. cit.* u bilj. 1, str. 139 – 141.

⁷ Narodne novine, br. 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009, 111/2012, 125/2011, 68/2013, 110/2015, 40/2019, 34/2022, 114/2022, 18/2023, 130/2023, 136/2024.

⁸ Više o pojmu i ulozi temeljnog kapitala, vidi: Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga druga društva kapitala, Sv. 1 Dioničko društvo*, 8. izdanje, Organizator, Zagreb, 2025., str. 36 – 39, 60 – 71.

se kapital iskazan u aktivu dioničkog društva održi odnosno da društvo ima najmanje onu imovinu koja vrijednosno odgovara temeljnom kapitalu. Načela o unosu i održavanju kapitala, i pravila koja iz njih izvire, ključna su načela na kojima počiva cjelokupna arhitektura dioničkog društva kao društva kapitala. U tom smislu i njihova primjena predstavlja protutežu zakonskom privilegiju prema kojemu dioničari u pravilu ne odgovaraju za obveze dioničkog društva.⁹

Odredbom čl. 212. ZTD-a propisano je da je glavna obveza dioničara da na račun društva uplati iznos za koji su dionice izdane ili da mu prenese stvar ili pravo ako uplaćuje dionicu ulaganjem stvari ili prava.¹⁰ Zakonodavac je izrije- kom propisao da se dioničara može osloboditi od obveze plaćanja uloga samo u slučaju redovitog smanjenja temeljnog kapitala društva ili smanjenja toga kapitala povlačenjem dionica do iznosa za koji je kapital smanjen.¹¹ Pravila o uplati uloga za cilj imaju osigurati da se u dioničko društvo ne unese vrijednost koja je manja od iznosa temeljnog kapitala. U tom je smislu u sudskom registru upisan iznos temeljnog kapitala signal vjerovnicima da su članovi u društvo unijeli imovinu u iznosu temeljnog kapitala ili pak da društvo prema dioničaru ima tražbinu u iznosu koji još nije uplaćen u temeljni kapital.¹²

Pravila o obvezi uplate uloga u društvo emanacija su načela unosa kapitala.¹³ Njihova iznimna važnost ponajbolje je vidljiva na primjeru postupka koji je zakonodavac propisao za slučajeve kada dioničar ne ispuni svoju temeljnu obvezu i u dioničko društvo ne unese ulog koji se obvezao unijeti. Dioničaru koji

⁹ Čl. 10. ZTD-a. Tako i za njemačko pravo, vidi: Bayer, W. (Goette, Habersack, Kalss (ur.)), *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz*, 6. izdanje, C.H. Beck, München, 2024., § 57 AktG, Rbr. I. Vidi i: Barbić, *op. cit.* u bilj. 8, str. 65, gdje autor, uz navođenje hrvatskih i njemačkih izvora, navodi da se u pravnoj teoriji često ističe da je temeljni kapital svojevrсна naknada za to što dioničari ne odgovaraju za obveze društva. O odgovornosti dioničara za obveze društva intenzivno se raspravljalo u pravnoj teoriji. Više o tome, vidi: Schmolke, K. U., *Das Prinzip der beschränkten Gesellschafterhaftung. Ein Streifzug durch die Debatten- und Argumentationsgeschichte*, *Rabels Zeitschrift*, vol. 88, br. 2, 2024., str. 223 – 277.

¹⁰ Čl. 212. ZTD-a. Odredbom čl. 213. ZTD-a propisano je da je dioničar dužan uplatiti dionice na poziv uprave. Ako u statutu nije drukčije određeno, dioničare treba u glasilu društva pozvati da uplate dionice. Dioničari koji dionice ne uplate na vrijeme dužni su od dospelosti obveze do njezina podmirenja platiti društvu zatezne kamate po stopi određenoj zakonom, ako statutom za to nije propisana viša stopa.

¹¹ Čl. 216. st. 2. ZTD-a.

¹² Barbić, *op. cit.* u bilj. 8, str. 66, 67.

¹³ Za ostala pravila koja također proizlaze iz načela unosa kapitala, vidi: Barbić, *op. cit.* u bilj. 8, str. 67, 68.

pravodobno ne uplati iznos koji se od njega traži, a to ne učini ni u naknadno danom roku, javnom se objavom u korist društva oduzimaju dionice i ono što je do tada uplatio.¹⁴ Međutim, kako načelo unosa kapitala nalaže da se u dioničko društvo stvarno i unese vrijednost u skladu s preuzetom obvezom dioničara, zakonodavac se ne zaustavlja na isključenju dioničara iz društva. Odredbom čl. 215. st. 1. i 2. ZTD-a tako je dodatno propisano i da svaki prednik isključenog dioničara koji je upisan u registru dionica odgovara društvu za plaćanje zaostalog iznosa uplate ako se plaćanje ne može ostvariti od njegovih sljednika, pri čemu je svaki prednik u obvezi platiti samo one iznose koje je društvo tražilo da se uplate u roku od dvije godine od dana kada je zatražen prijenos dionice u registru dionica.¹⁵ Konačno, ako se plaćanje zaostalog iznosa ne može ostvariti od prednika, društvo mora dionicu odmah prodati na uređenom tržištu ili na drugi uobičajeni način.¹⁶

Načelo održavanja kapitala logična je nadogradnja načela unosa kapitala. Povrh toga što dioničari u društvo moraju unijeti ulog, društvo mora očuvati kako imovinu koja je unesena s naslova uplate dionica tako i imovinu koju društvo ostvari poslovanjem. To ne znači da društvo ne može poslovati s gubitkom. Upravo zato što temeljni kapital nije garancija da će vjerovnici tražbine moći naplatiti od društva, zakonodavac primjenom načela održavanja kapitala štiti ukupnost kapitala društva, zabranjujući poduzimanje radnji kojima bi se osujetila garancijska uloga vrijednosti imovine koja je u društvo unesena na ime uplate dionica i koju je društvo steklo poslovanjem.¹⁷ Tako su ključna pravila o održavanju kapitala zabrana da se dioničarima vrate uplaćeni ulozi¹⁸ te pravilo prema kojemu se dividenda može isplatiti samo na teret dobiti koja je iskazana računom dobiti i gubitka.¹⁹

Prijeboj tražbine društva na uplatu uloga s tražbinom koju dioničar ima prema društvu po nekoj drugoj pravnoj osnovi rezultirat će prestankom obiju tražbina. Iz navedenoga proizlazi da jednostrani prijeboj u opisanom slučaju ima

¹⁴ Čl. 214. ZTD-a.

¹⁵ O pozivu za uplatu upućenom ranijem dioničaru društvo mora obavijestiti njegova neposrednog prednika. Smatra se da se plaćanje ne može ostvariti ako ono ne slijedi u roku od mjesec dana od kada je postavljen zahtjev za plaćanjem i od kada je o tome obaviješten prednik isključenog dioničara. Kada se plati preostali dio uplate, izdat će se nova isprava o dionicama.

¹⁶ Čl. 215. st. 3. ZTD-a.

¹⁷ Barbić, *op. cit.* u bilj. 8, str. 68, 70.

¹⁸ Čl. 217. ZTD-a.

¹⁹ Čl. 220. ZTD-a. Za ostala pravila koja također proizlaze iz načela unosa kapitala, vidi: Barbić, *op. cit.* u bilj. 8, str. 68 – 71.

potencijala rezultirati povredom temeljnih načela unosa i održavanja kapitala, na štetu ostalih vjerovnika društva.

3. ZABRANA JEDNOSTRANOG PRIJEBOJA OD STRANE DIONIČARA

Odredbom čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a propisano je da nije dopušten prijeboj s tražbinom društva na temelju odredbi čl. 212. ZTD-a (*Glavna obveza dioničara*) i čl. 215. ZTD-a (*Plaćanje obveze prednika*). Međutim, okolnost što predmetnom odredbom izrijekom nisu jasno određeni adresati zabrane ostavlja prostora za različita tumačenja. U nastavku teksta analiza je stoga usmjerena na gramatičko (3.1.) i teleološko (3.2.) tumačenje odredbe čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a.

Pritom je potrebno naglasiti da se zabrana prijeboja iz odredbe čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a tumači pod pretpostavkom da je zakonodavac odredbom regulirao jednostrani prijeboj. Opravdanost ove pretpostavka proizlazi iz okolnosti što ugovorni prijeboj nije izrijekom reguliran u hrvatskom pravu.²⁰ Navedeno ne iznenađuje s obzirom na to da se radi o prijeboju na temelju ugovora odnosno stranačkog sporazuma pa strane svoje ovlaštenje za sporazum crpe iz načela slobode uređivanja obveznih odnosa.²¹

3.1. Gramatičko tumačenje odredbe o zabrani prijeboja

Prigodom gramatičkog tumačenja odredbe čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a u obzir valja uzeti dva ključna elementa: (1) odredbom je određen predmet zabrane („prijeboj“) i (2) predmet zabrane dopunjen je instrumentalom („s tražbinom društva“).

Gramatičko tumačenje odredbe čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a moguće je stavljanjem naglaska na prvi navedeni element. Takvo tumačenje nalaže da se „ne-

²⁰ Šimunović, *op. cit.* u bilj. 1, str. 50. Vidi i: Grbin, *op. cit.* u bilj. 1, str. 75, gdje autor navodi dva izvora u kojima je bila regulirana mogućnost ugovornog prijeboja, točnije čl. 34. Zakona o trgovini iz 1996. godine (Narodne novine, br. 11/1996, 75/1999) i Odluku o obavljanju kompenzacijskih poslova s inozemstvom iz 1997. godine (Narodne novine, br. 54/1997). Spomenuta rješenja više ne postoje u hrvatskom pravu.

²¹ Odredbom čl. 10. ZOO-a propisano je da sudionici u prometu slobodno uređuju obvezne odnose, a ne mogu ih uređivati suprotno Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima i moralu društva. Vidi i: Grbin, *op. cit.* u bilj. 1, str. 75; Šimunović, *op. cit.* u bilj. 1, str. 50.

dopuštenost“ prijeboja shvati kao normativna vrijednosna odluka zakonodavca odnosno kao apsolutna zabrana jednostranog prijeboja. Iz takvog bi tumačenja proizlazilo da tražbina društva na uplatu uloga ne može prestati prijebojem odnosno da je jednostrani prijeboj zabranjen i dioničaru (odnosno njegovom predniku) i dioničkom društvu. Drugim riječima, dioničaru je zabranjeno izjaviti da svoju tražbinu (koju prema društvu ima po nekoj drugoj pravnoj osnovi) prebija s tražbinom društva na uplatu uloga, a društvu da tražbinu na uplatu uloga prebija s tražbinom dioničara.

Takav zaključak, međutim, zanemaruje drugi element odredbe čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a, odnosno okolnost da je predmet zabrane dopunjen korištenjem instrumentala, uz izričito navođenje da nije dopušten „prijebij s tražbinom društva“. Imajući na umu da prijeboj pretpostavlja odnos između dvije strane, od kojih je svaka strana istodobno i vjerovnik i dužnik druge strane, ne bi trebalo biti sporno da društvo ne može izjaviti prijeboj „s tražbinom društva“, odnosno sa svojom vlastitom tražbinom. Zabrana prijeboja „s tražbinom društva“ pretpostavlja, dakle, postojanje neke druge tražbine koja ne pripada samom društvu, a koja se stavlja u prijeboj „s tražbinom društva“. Tipična i jezično prirodna primjena ove konstrukcije odnosi se na prijeboj u kojem neka treća osoba (ovdje konkretno dioničar ili njegov prednik) svoju tražbinu suprotstavlja tražbini društva. Iz navedenoga proizlazi da, na razini gramatičkog tumačenja, izostaje jezična osnova za zaključak da je zabranom iz odredbe čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a obuhvaćen prijeboj koji dioničko društvo jednostrano izjavi dioničaru odnosno predniku dioničara koji je zbog neplaćanja uloga isključen iz društva.

Gramatičko tumačenje, koje u obzir ravnopravno uzima oba elementa sadržana u odredbi čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a, pokazuje da su njome ipak posredno određeni adresati zabrane. Naime, ako je od zabrane jednostranog prijeboja izuzeto dioničko društvo, preostaje zaključiti da se zabrana iz odredbe čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a odnosi samo na dioničara odnosno prednika isključenog dioničara. Drugim riječima, odredba čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a propisuje da dioničaru (odnosno predniku isključenog dioničara) nije dopušteno jednostrano izjaviti da tražbinu, koju prema društvu ima po nekoj drugo pravnoj osnovi, prebije s tražbinom društva na uplatu uloga.²²

²² Gramatičko tumačenje prema kojemu odredba čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a sadržava zabranu dioničaru da jednostrano izjavi prijeboj društvu u skladu je i s rješenjem koje je sadržano u njemačkom pravu, koje je poslužilo kao pravo uzor pri izradbi odredaba o dioničkom društvu iz ZTD-a. Naime, odredbom § 66 (1) (2. reč.) AktG propisano je sljedeće: „*Gegen eine Forderung der Gesellschaft nach den §§ 54 und 65 ist die Aufrechnung nicht zulässig*“. Pritom se odredba § 54 AktG odnosi na glavnu obvezu dioničara (*Hauptverpflichtung der Aktionäre*), a odredba § 65 AktG na plaćanje obveze

3.2. Teleološko tumačenje odredbe o zabrani prijetoja

Ispravnost gramatičkog tumačenja odredbe čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a dodatno potvrđuje i njeno teleološko tumačenje. Naime, odredbom čl. 216. st. 1. (1. reč.) ZTD-a, u rečenici koja dakle prethodi rečenici koja sadržava pravilo o zabrani prijetoja, propisano je da se ni dioničare ni njihove prednike ne može osloboditi plaćanja obveze iz čl. 212. i čl. 215. ZTD-a. Pritom odredba čl. 216. ZTD-a, u kojoj su sadržane obje zabrane, nosi naziv „*Zabrana oslobođenja od ispunjenja obveze dioničara*“.

Ako su, kao što je prije objašnjeno, pravila o obvezi uplate uloga emanacija načela unosa kapitala, onda isto vrijedi i za zabranu od oslobođenja te obveze iz odredbe čl. 216. ZTD-a.²³ Da je tako proizlazi i iz okolnosti što pravilo o zabrani oslobođenja od ispunjenja obveze dioničara iz odredbe čl. 216. st. 1. (1. reč.) ZTD-a, jednako kao i pravilo o zabrani prijetoja iz čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a, sadržava izričitu referencu upravo na odredbe čl. 212. ZTD-a (*Glavna obveza dioničara*) i čl. 215. ZTD-a (*Plaćanje obveze prednika*). Osim što su, dakle, sadržane u prvoj i drugoj rečenici istog stavka, obje se zabrane odnose na ispunjenje temeljne obveze dioničara i njegovih prednika te korespondentnu tražbinu društva na uplatu uloga. Valja stoga zaključiti da je, pozivom na načelo unosa kapitala, *ratio* zabrane prijetoja (jednako kao i *ratio* zabrane od oslobođenja ispunjenja obveze dioničara) osigurati da se dionice uplate u skladu s pravilima koja su u tu svrhu predviđena ZTD-om. Konačno, zakonodavac je u drugom stavku iste odredbe čl. 216. ZTD-a izrijekom predvidio samo dvije iznimke kada se dioničare može osloboditi obveze plaćanja uloga, i to kada se radi o redovitom smanjenju temeljnog kapitala ili smanjenju temeljnog kapitala povlačenjem dionica do iznosa za koji je kapital smanjen.

Polazeći od opisane svrhe zabrane prijetoja iz odredbe čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a, jasno je da situacija u kojoj bi dioničaru bilo dopušteno izjaviti jednostrani prijetoj ima potencijala narušiti načelo unosa kapitala. Kako je prijetoj posebna vrsta preobražajnog prava, dioničar bi, ako su ispunjene pretpostavke prijetoja, jednostranom izjavom volje mogao dovesti do prestanka tražbine društva na uplatu uloga, pri čemu bi učinci prijetoja nastali neovisno o volji društva. Tako bi se u praksi moglo dogoditi da dioničar u prijetoj stavi tražbinu koju ima prema društvu, iako ona vrijednosno ne odgovara nominalnom iznosu

prednika (*Zahlungspflicht der Vormänner*). Više o utjecaju njemačkog prava na izradbu ZTD-a, vidi: Barbić, J., *Utjecaj njemačkog prava na stvaranje hrvatskog prava društava*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 44, br. 3-4, 2007., str. 344 – 350.

²³ Barbić, *op. cit.* u bilj. 8, str. 67.

tražbine društva na uplatu uloga.²⁴ Naime, činjenica da tražbina dioničara glasi na određeni iznos ne znači da u ekonomskom smislu toliko i vrijedi. Na utvrđenje pune vrijednosti tražbine koju dioničar ima prema društvu utječu mnogobrojne okolnosti kao što su primjerice imovinsko stanje društva (je li prezaduženo, prijeli li mu insolventnost), je li tražbina nesporna u pogledu pravne osnove i visine, vjerojatnost da će društvo ispuniti obvezu (pozivom na procjenu ispunjava li i inače kao dužnik uredno sve svoje obveze), prate li tražbinu određena osiguranja, je li tražbina dospjela, zastarjela, i sl.

Dopustiti dioničaru da prebije svoju tražbinu koja vrijednosno ne odgovara nominalnom iznosu tražbine društva znači dopustiti mu da pukom izjavom volje zaobiđe primjenu načela unosa kapitala. Dioničko se društvo u tom slučaju zbog prijeboja ne bi nalazilo u istom ekonomskom položaju u kojem bi se nalazilo da je dioničar ispunio obvezu uplate uloga. Povrh toga, dioničar bi, ocijeni li da društvo ne može ispuniti svoju obvezu, mogao jednostranom izjavom utjecati na smanjenje vlastita poslovnog rizika naplate tražbine koju ima prema društvu, dovodeći tako u neravnopravan položaj ostale vjerovnike društva.²⁵ Time bi posredno ugrozio i načelo očuvanja kapitala.

Propisivanjem da je dioničaru zabranjeno izjaviti jednostrani prijeboj zakonodavac je neutralizirao opisane rizike, onemogućio da do prestanke tražbine društva na uplatu uloga dođe pukom izjavom volje dioničara i neovisno o volji društva, te osigurao da u društvo uđe imovina koju se dioničar obvezao unijeti u skladu s načelom unosa kapitala.

4. JEDNOSTRANI PRIJEBOJ OD STRANE DIONIČKOG DRUŠTVA

S obzirom na to da i gramatičko i teleološko tumačenje odredbe čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a pokazuju da je adresat zabrane prijeboja dioničar, proizlazi da je dioničkom društvu dopušteno izjaviti prijeboj tražbine na uplatu uloga s

²⁴ Tako i za njemačko pravo, vidi: Bayer, *op. cit.* u bilj. 9, § 66 AktG, Rbr. 45; Cahn, A. (Henssler, Stilz, Veil (ur.)), *Beck-online Grosskommentar, AktG*, C.H. Beck, München, 2025, § 66 AktG, Rbr. 22-24; Heller, A., *Der Ausschluss der Aufrechnung, Zur Rechtfertigung des Ausschlusses der eigennützigen Forderungsdurchsetzung mittels „Selbstexekution“ aus übergeordneten Interessen unter besonderer Berücksichtigung der Aufrechnungsverbote im Kapitalgesellschaftsrecht*, Archiv für die civilistische Praxis, vol. 207, br. 4-5, 2007., str. 468; Koch, J. (begr. von Hüffer), *Aktiengesetz: AktG – Beck’sche Kurz-Kommentare*, 19. izdanje, C.H. Beck, München, 2025., § 66 AktG, Rbr. 5; Paefgen, W. G. (Henssler, Strohn (ur.)), *Gesellschaftsrecht*, Bd. 62, 6. izdanje, C.H. Beck, München, 2024., § 66 AktG, Rbr. 18.

²⁵ Tako i za njemačko pravo, vidi: Heller, *op. cit.* u bilj. 24, str. 468.

tražbinom koju dioničar odnosno njegov prednik ima prema društvu. Za razliku od prije opisane situacije u kojoj dioničar, koristeći se preobražajnim pravom prijetoja, jednostranom izjavom dovodi do prestanka tražbine društva na uplatu uloga, ovdje je davanje izjave o prijetoju u dispoziciji društva. Otpada stoga i prigovor prema kojemu opasnost kršenja načela unosa kapitala postoji jer bi dioničar, neovisno o volji društva, mogao izjaviti da prebija tražbinu koju ima prema društvu iako ona vrijednosno ne odgovara nominalnom iznosu tražbina društva na uplatu uloga. Međutim, analiza jednostranog prijetoja koji izjavljuje dioničko društvo također nalaže da se u obzir uzmu statusnopravna ograničenja. Potrebno je stoga ispitati pod kojim pretpostavkama takav prijetoj neće dovesti do kršenja načela unosa i održavanja kapitala.

Kao što je prije objašnjeno, do prestanka tražbina stavljenih u prijetoj dolazi zbog primjene mehanizma međusobnog obračunavanja potraživanja s protupotraživanjem. Kako će prijetojem doći do istodobnog namirenja tražbine društva na uplatu uloga i podmirenja obveze koju društvo ima prema dioničaru, proizlazi da će nastupiti isti pravni učinci koji bi nastupili da je dioničar ispunio svoju obvezu uplate uloga (a društvo podmirilo svoju).²⁶ Kada se radi o novčanim obvezama, prijetoj predstavlja surogat plaćanja u mjeri u kojoj njime nastaju isti učinci koji bi nastupili u slučaju uzajamnog plaćanja.²⁷ Očuvanje načela unosa i održavanja kapitala stoga pretpostavlja da se dioničko društvo zbog prijetoja nalazi u istom onom ekonomskom položaju u kojem bi se nalazilo da je dioničar stvarno ispunio svoju temeljnu obvezu i uplatio ulog.²⁸ Jedino tada izjavljivanje prijetoja od strane društva neće ugroziti imovinski supstrat društva, a onda posredno i oslabiti položaj ostalih vjerovnika.

Iz navedenoga proizlazi da je ključna pretpostavka za ocjenu dopustivosti jednostranog prijetoja od strane dioničkog društva da tražbina dioničara mora vrijednosno odgovarati nominalnom iznosu tražbine društva na uplatu uloga.²⁹ Pretpostavka pune vrijednosti tražbine dioničara ispunjena je ako dioničko druš-

²⁶ Više o razgraničenju prijetoja i ispunjenja, vidi: Šimunović, *op. cit.* u bilj. 1, str. 33 – 40.

²⁷ Više o odnosu prijetoja i plaćanja, vidi: Šimunović, *op. cit.* u bilj. 1, str. 37 – 39.

²⁸ Tako i za njemačko pravo, vidi: Bayer, *op. cit.* u bilj. 9, § 66 AktG, Rbr. 49; Grigoleit, H. C. & Rachlitz, R. (Grigoleit (ur.)), *Aktiengesetz Kommentar*, 3. izdanje, C.H. Beck, München, 2025., § 66 AktG, Rbr. 9; Rieckers, O. (Hoffmann-Becking, Austmann (ur.)), *Münchener Handbuch des Gesellschaftsrecht*, sv. 4, 6. izdanje, C.H. Beck, München, 2024., Rbr. 30.

²⁹ Tako i za njemačko pravo, vidi: Bayer, *op. cit.* u bilj. 9, § 66 AktG, Rbr. 49.

tvo, u trenutku davanja izjave o prijebodu³⁰, može namiriti sva ostala dospjela potraživanja svojih vjerovnika (uključujući i tražbinu dioničara koja se stavlja u prijebod).³¹ U suprotnom bi prijebodom prestala tražbina društva na uplatu uloga, iako bi ispunjenje obveze dioničara jedino moglo osigurati da u društvo stvarno uđe imovina potrebna za namirenje dospjelih tražbina ostalih vjerovnika.

Kako ocjena dopustivosti prijeboda od strane društva ovisi o tome može li društvo podmiriti obveze prema svojim vjerovnicima, potrebno je posebno se osvrnuti na financijski položaj u kojem se dioničko društvo nalazi u trenutku davanja izjave o prijebodu. Naime, ako društvo ima kratkoročne probleme s likvidnošću, to automatski ne znači da mu je zabranjeno izjaviti prijebod.³² Ključno je pitanje ima li izjavljivanje prijeboda potencijala ugroziti imovinski supstrat društva. Iako će to biti slučaj ako je društvo nesposobno za plaćanje ili prezaduženo, pitanje dopustivosti prijeboda svakako se može pojaviti i prije nego li nastupe razlozi za otvaranje stečajnog postupka.³³ U tom je smislu potrebno objektivno procijeniti financijsko stanje društva te u obzir uzeti ne samo trenutačnu likvidnost već i strukturu imovine, naplativost tražbina, dospjelost obveza te postojanje okolnosti koje upućuju na dublje, strukturalne probleme u poslovanju.

Međutim, neovisno o financijskim prilikama društva, društvu valja dopustiti da izjavi prijebod ako je tražbina dioničara prema društvu osigurana u punoj vrijednosti.³⁴ Pojave li se pak financijske poteškoće na strani dioničara, društvu bi također trebalo dopustiti da izjavi prijebod.³⁵ Naime, ako je tražbina društva na uplatu uloga nenaplativa, onda će društvo stavljanjem u prijebod svoje ekonomski bezvrijedne tražbine izbjeći umanjenje imovine, očuvati likvidnost i tako zaštititi

³⁰ Tako i za njemačko pravo, vidi: Bayer, *op. cit.* u bilj. 9, § 66 AktG, Rbr. 61; Buddemeier, T., *Verfügungen über Einlageforderungen in der Krise der Kapitalgesellschaft, Aufrechnung, Drittzahlung, Abtretung und Pfändung*, Abhandlungen zum Deutschen und Europäischen Gesellschafts- und Kapitalmarktrecht, Bd. 109, Duncker & Humblot, Berlin, 2017., str. 96; Heller, *op. cit.* u bilj. 24, str. 470.

³¹ Tako i za njemačko pravo, vidi: BGH, 21. 2. 1994 - II ZR 60/93; Bayer, *op. cit.* u bilj. 9, § 66 AktG, Rbr. 54, 56; Heller, *op. cit.* u bilj. 24, str. 470, 471.

³² Tako i za njemačko pravo, vidi: Bayer, *op. cit.* u bilj. 9, § 66 AktG, Rbr. 55; Buddemeier, *op. cit.* u bilj. 30, str. 99.

³³ Vidi: čl. 5. – čl. 7. Stečajnog zakona, Narodne novine, br. 71/2015, 104/2017, 36/2022, 27/2024.

³⁴ Tako i za njemačko pravo, vidi: Bayer, *op. cit.* u bilj. 9, § 66 AktG, Rbr. 57; Buddemeier, *op. cit.* u bilj. 30, str. 97; Grigoleit, *op. cit.* u bilj. 28, § 66 AktG, Rbr. 10; Koch, *op. cit.* u bilj. 24, § 66 AktG, Rbr. 7.

³⁵ Tako i za njemačko pravo, vidi: Koch, *op. cit.* u bilj. 24, § 66 AktG, Rbr. 6

ostale vjerovnike. Tada bi zabrana prijeloja dovela do učinaka koji su upravo suprotni onima koji se zabranom koja je upućena dioničaru nastoje postići.

Povrh navedenoga, tražbina dioničara prema društvu mora biti likvidna.³⁶ Iako u hrvatskom pravu likvidnost nije pretpostavka prijeloja³⁷, ne može se zanemariti okolnost da će pitanje je li tražbina dioničara prema društvu sporna, bilo u pogledu pravne osnove ili visine, izravno utjecati na njenu vrijednost. Kao što je prije pojašnjeno, dioničkom je društvu dopušteno izjaviti prijeloj samo ako tražbina dioničara vrijednosno odgovara nominalnom iznosu tražbine društva na uplatu uloga. Iz istih razloga, tražbina dioničara mora biti utuživa.³⁸

Na određenje vrijednosti tražbine dioničara svakako utječe i određenje je li tražbina dospjela. Iako je čl. 195. ZOO-a (*Opće pretpostavke prijeloja*) dospelost određena kao jedna od općih pretpostavki dopustivosti prijeloja, predmetna odredba zahtijeva i dodatnu analizu.

Odredbom čl. 195. ZOO-a propisano je da dužnik može prebiti tražbinu s protutražbinom vjerovnika, ako obje tražbine glase na novac ili druge zamjenjive stvari istog roda i iste kakvoće i ako su obje dospjele. Iz gramatičkog tumačenja odredbe čl. 195. ZOO-a proizlazi da obje tražbine, dakle i tražbina kompenzanta i tražbina kompenzata, moraju biti dospjele. Drugim riječima, slijedi da će dioničko društvo moći izjaviti prijeloj samo ako je tražbina dioničara dospjela.

Međutim, hrvatska pravna teorija ispravno je prepoznala potencijalne nedostatke odredbe čl. 195. ZOO-a. Tako se ističe da je dospelost kao pretpostavka jednostranog prijeloja opravdana kada se radi o potraživanju kompenzanta, ali ne i potraživanju kompenzata.³⁹ Uzimajući u obzir da je prijeloj svojevrsni surogat ispunjenja, u pravnoj se teoriji sugerira tumačenje prema kojemu dospelost tražbine kompenzata ne bi trebala biti pretpostavka prijeloja. Takvo tumačenje temelji se na odredbi čl. 25. ZOO-a (*Plaćanje prije roka*), kojom je propisano da dužnik svoju novčanu obvezu može ispuniti prije roka te da je ništetna odredba

³⁶ Stajalište da tražbina dioničara mora biti likvidna zastupljeno je i u njemačkom pravu, vidi: Bayer, *op. cit.* u bilj. 9, § 66 AktG, Rbr. 60.

³⁷ Više o likvidnosti kao pretpostavci prijeloja u hrvatskom pravu, vidi: Šimunović, *op. cit.* u bilj. 1, str. 129 – 131.

³⁸ Stajalište da tražbina dioničara mora biti utuživa zastupljeno je i u njemačkom pravu, vidi: Bayer, *op. cit.* u bilj. 9, § 66 AktG, Rbr. 60. O tome da pitanje likvidnosti i utuživosti tražbine dioničara suštinski predstavljaju konkretizaciju kriterija pune vrijednosti tražbine, vidi: Buddemeier, *op. cit.* u bilj. 30, str. 101, 102.

³⁹ Grbin, *op. cit.* u bilj. 1, str. 72, 73; Klarić *et al.*, *op. cit.* u bilj. 1, str. 486; Šimunović, *op. cit.* u bilj. 1, str. 122 – 126.

ugovora kojom se dužnik tog prava odriče.⁴⁰ Ako dakle dužnik svoju novčanu obvezu može ispuniti prije roka, onda je opravdano isti kriterij primijeniti i kod jednostranog prijebaja. Drugim riječima, kako kompenzant svoju obvezu prema kompenzatu može ispuniti prije roka, onda mu valja dopustiti i da svoju dospelu tražbinu prebije s tražbinom kompenzata koja nije dospjela. Iako sudska praksa stoji na stajalištu da je prijebaj dopušten samo ako su dospjele obje tražbine⁴¹, u pravnoj se teoriji zagovara stajalište da je u odnosu na novčane tražbine odredbu čl. 195. ZOO-a potrebno tumačiti teleološki te dopustiti prijebaj kompenzantove dospjele tražbine s kompenzatom nedospjelom tražbinom.⁴²

Ako bi se *de lege lata* usvojilo stajalište da dospelost kompenzantove tražbine nije pretpostavka prijebaja, statusnopravna posebnost jednostranog prijebaja iz odredbe čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a svejedno bi nalažala da društvo može izjaviti prijebaj svoje dospjele tražbine na uplatu uloga samo s tražbinom dioničara koja je također dospjela. Naime, ako u trenutku kada društvo izjavi prijebaj tražbina dioničara prema društvu još nije dospjela, to znači da će prestatiti tražbina društva na uplatu uloga iako društvo (koje je prijebaj izjavilo) u tom trenutku još uvijek nije moralo ispuniti obvezu prema dioničaru. Drugim riječima, da dioničko društvo nije izjavilo prijebaj, dioničar bi ispunio obvezu uplate uloga, a društvo bi svoju obvezu prema dioničaru ispunilo tek o dospelosti. Kako bi se dakle, da društvo nije izjavilo prijebaj, imovina društva zbog uplate uloga povećala, preostaje zaključiti da društvo zbog prijebaja ne bi bilo u istom ekonomskom položaju u kojem bi bilo da je dioničar ispunio svoju obvezu i stvarno uplatio ulog. Takav bi se slučaj u funkcionalnom smislu (promatrano s aspekta likvidnosti društva) mogao izjednačiti s onim u kojem bi društvo dioničaru odgodilo ispunjenje dospjele obveze na uplatu uloga.⁴³ Imajući stoga na umu načela unosa i održavanja kapitala, valja zaključiti da dioničko društvo ne može izjaviti da prebija svoju dospelu tražbinu s tražbinom dioničara koja još nije dospjela. Umjesto da posegne za mehanizmom jednostranog prijebaja, društvo u tom slučaju mora primiti ispunjenje obveze dioničara na uplatu uloga.

Analiza odredbe čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a pokazuje da je dioničkom društvu načelno dopušteno u prijebaj staviti svoju tražbinu na uplatu uloga s tražbinom koju dioničar ima prema društvu, ali samo ako tražbina dioničara, u

⁴⁰ Čl. 25. st. 1. i 2. ZOO-a.

⁴¹ VSRH Revt 46/2003-2 od 6.8.2003.; VSRH Gzz 13/2004-2 od 3. 3. 2004.

⁴² Grbin, *op. cit.* u bilj. 1, str. 72, 73; Šimunović, *op. cit.* u bilj. 1, str. 124.

⁴³ Tako i za njemačko pravo, vidi: Bayer, *op. cit.* u bilj. 9, § 66 AktG, Rbr. 59; Buddemeier, *op. cit.* u bilj. 30, str. 102; Cahn, *op. cit.* u bilj. 24, § 66 AktG, Rbr. 28; Heller, *op. cit.* u bilj. 24, str. 471; Koch, *op. cit.* u bilj. 24, § 66 AktG, Rbr. 7.

trenutku davanja izjave o prijetoju, vrijednosno odgovara nominalnom iznosu tražbine društva. Pritom kriterij pune vrijednosti tražbine dioničara također pretpostavlja da je ta tražbina dospjela, utuživa i likvidna, odnosno da je nesporna u pogledu pravne osnove i visine.

Također, ako su ispunjene pretpostavke pod kojima je dioničkom društvu dopušten jednostrani prijetoj, onda valja zaključiti i da je društvu dopušteno s dioničarom se sporazumjeti o prebijanju njihovih suprotstavljenih tražbina.⁴⁴ Kao što je prije objašnjeno, kod ugovornog prijetoja strane ovlaštenje za sporazum crpe iz načela slobode uređivanja obveznih odnosa. Pritom iz okolnosti što je odredbom čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a jednostrani prijetoj zabranjen dioničaru automatski ne slijedi da je društvu i dioničaru zabranjeno sporazumjeti se o prijetoju međusobnih potraživanja.⁴⁵ Povrh navedenoga, valja naglasiti da do ugovornog prijetoja može doći i kada nisu ispunjene sve pretpostavke prijetoja. Osim što se mora raditi o uzajamnim potraživanjima⁴⁶, određivanje pretpostavki pod kojima dolazi do prestanka obveza ovisi o volji strana.⁴⁷ Moguće je stoga da se društvo i dioničar sporazume o prijetoju svojih potraživanja iako primjerice tražbina društva još nije dospjela. U tom slučaju, međutim, tražbina dioničara prema društvu mora biti dospjela. Radi se, naime, o pretpostavci koja mora biti ispunjena da bi društvo moglo izjaviti jednostrani prijetoj, pa onda i o pretpostavci koja mora biti ispunjena u slučaju ugovornog prijetoja. Kao što je pokazala gornja analiza, *ratio* zabrane prijetoja iz odredbe čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a jest osigurati da dioničar ispuni svoju obvezu uplate uloga i u društvo stvarno unese imovinu koju se obvezao unijeti. U tom smislu zabranu jednostranog prijetoja dioničara valja promatrati kroz prizmu potrebe da se zaštite interesi vjerovnika društva. Ako se ugovornim prijetojem ne ugrožava interes vjerovnika (kao što to neće biti slučaj kada su ispunjene pretpostavke pod kojima je društvu dopušteno izjaviti jednostrani prijetoj), onda je društvu i dioničaru dopušteno sklopiti ugovor o prijetoju i tako odlučiti o prestanku njihovih obveza.

Na kraju, potrebno je osvrnuti se i na odredbu čl. 630. ZTD-a (*Prekršaji trgovačkih društava*). Naime, zakonodavac je odredbom čl. 630. st. 1. t. 18. ZTD-a predvidio da prekršaj čini pravna osoba ako dioničara oslobodi plaćanja obaveza

⁴⁴ Tako i za njemačko pravo, vidi: Bayer, *op. cit.* u bilj. 9, § 66 AktG, Rbr. 68; Cahn, *op. cit.* u bilj. 24, § 66 AktG, Rbr. 35; Heller, *op. cit.* u bilj. 24, str. 470, 471; BGH, 6. 12. 2011 – II ZR 149/10.

⁴⁵ Šimunović, *op. cit.* u bilj. 1, str. 50.

⁴⁶ Grbin, *op. cit.* u bilj. 1, str. 75.

⁴⁷ Šimunović, *op. cit.* u bilj. 1, str. 50.

iz čl. 212. i čl. 215. ZTD-a ili svoju tražbinu s tog naslova prebije s tražbinom dioničara (čl. 216. ZTD-a).⁴⁸ U skladu s prije provedenom analizom, i ovu odredbu valja tumačiti teleološkom redukcijom na način da dioničko društvo čini prekršaj ako izjavi jednostrani prijebaj s tražbinom dioničara koja vrijednosno ne odgovara nominalnom iznosu tražbine društva na uplatu uloga. Uz ostale pokazatelje koji govore u prilog vrijednosti tražbine dioničara, ta tražbina također mora biti dospjela, utuživa i nesporna u pogledu svoje pravne osnove i visine.

5. ZAKLJUČAK

Potreba tumačenja odredbe čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a javila se upravo zbog njene načelne jezične nedorečenosti, a osobito okolnosti što odredbom nisu izrijekom određeni adresati zabrane. Pritom gramatičko i teleološko tumačenje jasno pokazuju da je personalno polje primjene odredbe čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a potrebno teleološki reducirati, na način da se zabrana jednostranog prijebaja odnosi samo na dioničara odnosno prednika dioničara koji je iz društva isključen zbog neplaćanja uloga. Kao što je pokazala analiza slučajeva koji imaju potencijala ugroziti primjenu načela unosa i održavanja kapitala, kao temeljnih načela na kojima počiva cjelokupni ustroj dioničkog društva, zakonodavac je opravdano dioničaru zabranio pravo na jednostrani prijebaj. Time je onemogućio da dioničar jednostranom izjavom, i neovisno o volji društva, prebije tražbinu koja vrijednosno ne odgovara nominalnom iznosu tražbine dioničkog društva na uplatu uloga. Istodobno, zabrana prijebaja osigurava da će u društvo ući onaj imovinski supstrat koji se dioničar obvezao unijeti u društvo.

Kako dakle odredba čl. 216. st. 1. (2. reč.) ZTD-a sadržava zabranu koja je upućena dioničaru, proizlazi da je društvu dopušteno izjaviti jednostrani prijebaj. Međutim, analiza je i u tom slučaju pokazala da prednost valja dati očuvanju načela unosa i održivosti kapitala. To znači da dioničko društvo može izjaviti prijebaj, ali samo ako su u trenutku davanja izjave ispunjene i dodatne pretpostavke. Tako društvo prijebaj može izjaviti samo ako tražbina dioničara

⁴⁸ Pritom je odredbom čl. 630. st. 2. (1. reč.) ZTD-a propisano da se za prekršaj iz čl. 630. st. 1. može izreći novčana kazna najviše do iznosa od 10.000,00 eura. Za prekršaj će se kazniti član društva, član uprave, odnosno izvršni direktor ili član nadzornog, odnosno upravnog odbora ili likvidator koji je po odredbama ZTD-a ili statuta, odnosno društvenog ugovora trgovačkog društva odgovorna osoba u društvu glede radnje iz čl. 630. st. 1. ZTD-a učinjene kao prekršaj novčanom kaznom do iznosa od 920,00 eura a ako je učinjena teža povreda propisa radi stjecanja protupravne imovinske koristi, novčanom kaznom do iznosa od 6.630,00 eura.

prema društvu, u trenutku davanja izjave o prijeboju, vrijednosno odgovara nominalnom iznosu tražbine dioničkog društva na uplatu uloga. Pritom kriterij pune vrijednosti tražbine dioničara pretpostavlja da je ta tražbina dospjela, utuživa i nesporna u pogledu pravne osnove i visine.

U prilog takvom tumačenju svakako valja podsjetiti na ulogu i prednosti prijeboja kao jednog od zakonom predviđenih načina prestanka obveza. Prijeboj je u prvom redu pojednostavnjen način prestanka obveza, kojim se u praksi izbjegava dupliciranje ispunjenja kompenzabilnih tražbina i uz to vezano nepotrebno kruženje imovine. Istodobno je prijeboj i surogat ispunjenja novčanih obveza jer njime nastaju isti oni pravni učinci koji bi nastupili kada bi kompenzant i kompenzat izvršili uzajamna plaćanja. Ako su dakle ispunjene pretpostavke pod kojima društvo može izjaviti prijeboj, pa društvo zbog prijeboja bude u istom ekonomskom položaju u kojem bi bilo da je dioničar uplatio ulog (odnosno ispunio svoju obvezu), onda se prijebojem na brži i učinkovitiji način ostvaruju isti oni pravni učinci koji bi se ostvarili da su dioničar i društvo ispunili svoje uzajamne obveze. Zabraniti dioničkom društvu da u takvom slučaju jednostrano izjavi prijeboj značilo bi nepotrebno i suviše formalno inzistirati na tome da i dioničar i društvo recipročno izvrše plaćanja. Konačno, analiza je pokazala da se prijebojem, u određenim okolnostima, ostvaruje i zaštitna funkcija u odnosu na vjerovnike društva. Naime, nađe li se dioničar u financijskim poteškoćama pa tražbina društva na uplatu uloga postane nenaplativa, društvo se prijebojem može osloboditi svoje obveze prema dioničaru u punoj vrijednosti (umjesto da je ispuni, a potom bude dovedeno u situaciju da se ne može u cijelosti namiriti od dioničara). U tom će se slučaju prijebojem ostvariti načelo unosa kapitala, jer će društvo izbjeci umanjenje svoje imovine, očuvati likvidnost i tako zaštititi ostale vjerovnike.

LITERATURA

- Barbić, J., *Utjecaj njemačkog prava na stvaranje hrvatskog prava društava*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 44, br. 3-4, 2007., str. 339 – 363.
- Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga druga društva kapitala, Sv. 1 Dioničko društvo*, 8. izdanje, Organizator, Zagreb, 2025.
- Bayer, W. (Goette, Habersack, Kalss (ur.)), *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz*, 6. izdanje, C.H. Beck, München, 2024.
- Cahn, A. (Henssler, Stilz, Veil (ur.)), *Beck-online Grosskommentar, AktG*, C.H. Beck, München, 2025.
- Buddemeier, T., *Verfügungen über Einlageforderungen in der Krise der Kapitalgesellschaft, Aufrechnung, Drittzahlung, Abtretung und Pfändung*, Abhandlungen zum

- Deutschen und Europäischen Gesellschafts- und Kapitalmarktrecht, Bd. 109, Duncker & Humblot, Berlin, 2017.
- Grbin, I., *Prijeboj (kompenzacija)*, Hrvatska pravna revija, veljača 2002., str. 71 – 79.
- Grigoleit, H. C. & Rachlitz, R. (Grigoleit (ur.)), *Aktiengesetz Kommentar*, 3. izdanje, C.H. Beck, München, 2025.
- Heller, A., *Der Ausschluss der Aufrechnung, Zur Rechtfertigung des Ausschlusses der eigennützigen Forderungsdurchsetzung mittels „Selbstexekution“ aus übergeordneten Interessen unter besonderer Berücksichtigung der Aufrechnungsverbote im Kapitalgesellschaftsrecht*, Archiv für die civilistische Praxis, vol. 207, br. 4-5, 2007., str. 456 – 490.
- Klarić, P.; Vedriš, M., *Građansko pravo*, 16. izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2014.
- Koch, J. (begr. von Hüffer), *Aktiengesetz: AktG – Beck'sche Kurz-Kommentare*, 19. izdanje, C.H. Beck, München, 2025.
- Paefgen, W. G. (Henssler, Strohn (ur.)), *Gesellschaftsrecht*, Bd. 62, 6. izdanje, C.H. Beck, München, 2024.
- Petrović, D., *Prestanak obaveza – prijeboj (kompenzacija)*, Naša zakonitost, vol. XLII, br. 9-10, Zagreb, 1988., str. 1109 – 1119.
- Rieckers, O. (Hoffmann-Becking, Austmann (ur.)), *Münchener Handbuch des Gesellschaftsrecht*, sv. 4, 6. izdanje, C.H. Beck, München, 2024.
- Schmolke, K. U., *Das Prinzip der beschränkten Gesellschafterhaftung, Ein Streifzug durch die Debatten- und Argumentationsgeschichte*, Rabels Zeitschrift, vol. 88 sv. 2, 2024., str. 223 – 277.
- Šimunović, L., *Prijeboj*, Informator, Zagreb, 2020.
- Vizner, B., *Komentar Zakona o obveznim (obligacionim) odnosima*, Zagreb, 1978.

Summary

Jelena Tadić Cegnar *

PROHIBITION OF SET-OFF IN RELATIONS BETWEEN SHAREHOLDERS AND THE JOINT-STOCK COMPANY

The paper analyzes the prohibition of set-off between a company member's claim and the company's claim arising from the obligation to pay in share capital, as regulated by Article 216 of the Croatian Companies Act. According to the second sentence of Article 216 (1) set-off with the company's claim under the provisions of Article 212 (Main Obligation of Shareholders) and Article 215 (Payment of Predecessor's Obligation) is not permitted. The linguistic ambiguity of Article 216(1) as well as the fact that the provision does not expressly and clearly define the addressees of the prohibition, raises a number of issues that reach into the very core of the fundamental status-law characteristics of a joint-stock company, which are based on the principles of capital contribution and capital maintenance.

Accordingly, the paper undertakes both a literal and a teleological interpretation of the statutory provision. Both methods of interpretation lead to the conclusion that the only addressee of the statutory prohibition of set-off is the shareholder. The paper then analyzes the conditions under which a declaration of set-off made by the joint-stock company is not subject to the statutory prohibition. It is particularly emphasized that the key condition for assessing the permissibility of unilateral set-off by the company is that the shareholder's claim must correspond in value to the nominal amount of the company's claim for payment of contributions. Furthermore, the paper highlights that the statutory prohibition of unilateral set-off does not exclude the possibility of contractual set-off, since the parties may base such a possibility on the principle of freedom of contract in regulating their obligations.

Key words: prohibition of set-off; shareholder; joint-stock company; principles of capital contribution and capital maintenance

* Jelena Tadić, LL. M., Assistant, Faculty of Economics and Business, University of Zagreb, Trg J. F. Kennedyja 6, 10 000 Zagreb; jtadicceg@net.efzg.hr; ORCID ID: orcid.org/0009-0002-1245-0095